

דף מא.

עין משפט א.

הו"מ סימן פז סעיף יא

יא טז. עוד יש הבדל בין שבועה מן התורה לשבועה דרבנן, שבשבועה מן התורה אם הפכה על שכנגדו ואמר לו השבע וטול אין שומעין לו ^א אם אין השני רוצה ^ב בכך. וכן שבועת הנשבעים ונוטלים אע"פ שהיא מדבריהם אינו יכול להופכה ^ג שלא מדעת הנתבע, וכן שבועת השותפין

ג. שבועות מ"א ע"א ודלא כמר בר רב אשי וכן פסק הר"ח והרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפ"א מהלכות טוען הלכה ד', ובהגהות מרדכי בסוף שבועות כתב דיש לעשות פשרה כשמהפך הנתבע שבועה מן התורה, וכן קבלה היא בידו וכן המנהג, וכ"כ הב"י. והב"ח כתב שכן נראה לו עיקר. הגם שהרבה גאונים חולקים וסוברים דגם שבועה מן התורה מהפכין.

ס. בתרא קכ"ז ע"ב וקכ"ח ע"א, האומר עבדי גנבת ורשב"ם ד"ה רצונך שם. והגם שאין שומעין לו להפך שבועה מן התורה, מ"מ יכול להשביעו היסת לאחר הפרעון כמבואר בסי' פ"ח סעיף כ"ב. ש"ך ס"ק כ"ט שם.

ע. כ"כ הרי"ף, והטעם שיכול לומר לו השבע וטול כמו שתיקנו לך חז"ל או תלך לך, וכ"כ הטור והרמב"ם, אבל התוס' בפ' הכותב כתבו בשם ר"י דיכול להופכה וכן משמע מרש"י והמרדכי. ולפ"ז כתב הש"ך בס"ק ל' דיכול לומר קים לי כרש"י ותוס' בשבועות פ"ז ע"ב דיכול להפך אם תפס יאמר לו שאיני מחזיר לך עד שתשבע מדין היפוך. וכתב בנתיבות בס"ק ט"ו דוקא באותם שמדין תורה נוטלין בלא שבועה אבל באותם שאפי' מדין תורה אינם נוטלים אפי' בשבועה לא מהני תפיסה. והנשבעים ונפטרים בשבועת המשנה יכול להפך.

ואם שנים תובעים זל"ז, ואחד חייב שבועה מן התורה ואחד שבועה מדרבנן, מי שעליו שבועה מן התורה נשבע תחילה, אם לא שרואים ביה"ד שאם יקדימו לזה יבא הדבר לפשרה, כ"כ באו"ת, ס"ק ל"א.

ובשבועה דאורייתא וכן שבועת הנוטלים שהפכה לכנגדו ונתרצה שכנגדו לישבע וליטול או להפטר אם יכול שוב ולהפכה בחזרה כתב בספר פעמוני זהב שאינו יכול לחזור ולהפכה והוא מגידולי תרומה, והוסיף אפי' לא קיבל ההיפוך בקנין ג"כ אינו יכול לחזור, ואפי' לא יצא עדיין מבי"ד אינו יכול לחזור בו ולהפכה בחזרה. אך כל זה בבא התובע לחזור אחרי שקיבל עליו ההיפוך אבל אם הנתבע בעצמו בא לחזור בו בזה תלוי אם היה קנין או לא, כמבואר בסי' כ"ב סעיף ג'. וע"ש עוד בכנה"ג.

וכיוצא בהם שבאות על הספק^פ אין מהפכין, שהרי זה טוענו ספק, אבל יש מי שאומר שאם טוען שישבע לי שחושד אותי^צ בכך הדין עמו.

יא * יז. אבל יכול התובע לומר איני רוצה ממך רק שבועת היסת^ק ולא שבועת השותפין, כדי שלא יהפוך עליו רק שבועת היסת.

יא יח. שבועת היסת מהנשבעים ונפטרים יכול להופכה על שכנגדו. ונמצא שאין שבועה מתהפכת אלא על היסת בלבד גם בלי דעתו של השני.

וגם היסת אין מהפכין אלא כשאין בה גילגול^ר אצל הנתבע אבל אם יש בה גילגול אין מהפכין^ש אותה.

פ. כתב הש"ך בס"ק ל"א שהנשבעין ונפטרינן מדרבנן בטענת ודאי בנקיטת חפץ כעין דאורייתא, כגון בטוען החזרתי בפקדון שבשטר שאינו נאמן אלא במיגו דנאנסו, דצריך לישבע שהחזרתי בכעין דאורייתא כמו בסי' רצ"ו סעיף ב', או בטוען לשכיר פרעתך ויש עד אחד על השכירות להרמ"ה בכה"ג נראה דכו"ע מודים שיכול להפוך אותה שבועה עצמה דרבנן בנקיטת חפץ על התובע שישבע ויטול.

צ. בבדק הבית תמה שזה טענת שמא ואין נשבעים עליה, ואפשר שהיינו חרם סתם ולא דוקא שבועה, והב"ח השיג עליו וכתב ששבועה ממש בנקיטת חפץ, והגם שזה בטענת שמא כיון ששבועת השותפין תיקנו בשמא מכח חשד שמא עיכב תחת ידו, א"כ ה"ה דיכול להפך גם בשמא שישבע שהוא חושדו בכך, אע"פ שהנתבע אינו יכול לידע בודאי שאינו חושדו, ש"ך ס"ק ל"ב. ולפ"ז בשאר שבועות הבאות על הספק אינו יכול לטעון תשבע לי שאני חשוד לך בכך ורק בשותפין, נתיבות בחידושים ס"ק י"ז.

ק. וכתב הש"ך בס"ק ל"ג שנראה דאפי' אחר שהפכו עליו יכול לומר לו השבע אתה שבועה קלה או אני אשבע אותה שבועה קלה בלא נקיטת חפץ, שהרי הברירה ביד הנתבע והוא ממהרא"י, וכל זה לא נפ"מ רק לענין שבועת השותפין.

ובפעמוני זהב על השו"ע בסעיף זה כתב דמי שהוטלה עליו שבועת היסת והיפכה על השני, יכול לומר לו השני קבל אתה רק בחרם. אבל אחר שנהפכה עליו רק בחרם אם יכול לחזור ולהפוך בחרם לשני, הביא משם זכ"ל ח"ב דיכול להפך לחרם על השני, אבל מדברי הש"ך בס"ק ל"ז נראה שאינו יכול להפך חרם כיון שזה בשוה לחרם רק בפחות מחרם כגון שיכול לומר לו דור לי בחיי ראשך שהוא קל מחרם.

ר. שגלגול הוא מן התורה כמ"ש בפ"ק דקידושין כ"ז ע"ב, כך ציין הגאון באות ל"ט.

ש. פירוש ולהיות פטור מהגילגול, אבל יכול לומר לחבירו השבע אתה על העיקר ואני על הגלגול או להיפך, או להפוך את שניהן יחד עם הגלגול וכמו שכתב השו"ע בסי' צ"ד סעיף ו', ובסי' ע"ה סעיף ט"ו, סמ"ע ס"ק כ"ט.

עין משפט ב.

חור"מ סימן פז סעיף ט

ט. יד. אלו דברים שבין שבועה דאורייתא לשבועה מדבריהם.

מי שנתחייב שבועת התורה ולא רצה לישבע, בי"ד יורדים לנכסיו ^ה ונותנים לתובע מה שתבע.

ומי שנתחייב שבועה מדבריהם ולא רצה לישבע, אם הוא מהנשבעים ונפטרים ^א כמו הנשבעים על טענת שמא או שבועת היסת בי"ד מנדין אותו שלושים יום, לא בא ולא תבע התרת נידויו, מכים אותו מכת מרדות ^ב ומתירים לו נידויו ואין יורדים לנכסיו.

הגה: ומותר לקרוא אותו עברייך שהרי עובר על דברי חכמים.

עין משפט ג.

חור"מ סימן ער סעיף א

א. א. מציאת חרש שוטה וקטן אין בה משום גזל ^ג אלא משום דרכי שלום וע"כ אם עבר וגזלה מידם אינה יוצאת בדיינים ^ד.

הגה: ודוקא מציאה שאין דעת אחרת מקנה לו ^ה.

ת. מסקנת הגמ' בשבועות מ"א ע"א.

א. שם כרבנן דפליגי על ר' יוסי, ואם תפס החוב מהנתבע שחייב שבועת היסת אין צריך להחזיר לו עד שישבע לו היסת, נתיבות בחידושים ס"ק י"ב מאו"ת ס"ק כ"ד. ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ב ובפ"ת אות י'.

וכתב הסמ"ע בס"ק כ"ב בשם הר"ן דדוקא תפס מעות אין מוציאין מידו אבל תפס מטלטלין מוציאין מידו, וכן כתב המחבר באבהע"ז סי' צ"ו סעיף י"א, ש"ך ס"ק כ"ד.

ב. אבל אין מכין אותו עד שתצא נפשו כדין המסרב לפרוע כמו שכתבו הטור והמחבר בסי' ע"ג וסי' צ"ז, שהתם נתחייב ודאי ואינו רוצה לפרוע, משא"כ כאן שאינו חייב בודאי סמ"ע ס"ק כ"ג.

ג. ממשנה פ"ה דגיטין נ"ט ע"ב.

אם גזל מקטן דבר שנקנה לו מדרבנן כגון מתנת שכיב מרע אינו יוצא בדיינים. כ"כ המבי"ט בח"ב סי' קכ"ב וכתב הש"ך בס"ק א' דדבריו צ"ע.

ד. מימרא דרב חסדא שם ס"א וכת"ק.

ה. ב"י בשם הרשב"א בח"ג סי' צ"ט.

שכירות של קטן^י וכיוצא מוציאין בדיינים.

ח"מ סימן צב סעיף ז

עין משפט ד.

ז. מי שנתחייב שבועה דאורייתא והוא חשוד על השבועה, שכנגדו נשבע ונוטל^ז, אם טוען עליו טענת ודאי, ואם שניהם חשודים חזרה השבועה לנתבע ומתוך שאינו יכול ליטול משלם^ח.

הגה: וי"א דיחלוקו^ט, וכתב הרמ"א דכן נראה לו לדון^י שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

ח. יש אומרים שדין זה שכשהוא חשוד שכנגדו נשבע ונוטל, הוא דוקא אם לא ידע כשעסק עמו שהיה חשוד, אבל בלאו הכי לא^כ,

ו. שם מהרשב"א דכל דבר שהיה שלו או שהרויח, הרי הוא שלו גמור ומוציאין בדיינים. סמ"ע ס"ק א'.

ז. משנה שבועות מ"ד ע"ב, והוא שטוען עליו טענת ודאי כ"כ הרמב"ם בפ"ב מטוען הלכה ד'.

ומה שלא אומרים בזה מתוך שאינו יכול ליטול משלם תירצו בתוס' מציעא ה' ע"א כיון שברצון היה נשבע אלא שאין מניחין לו וע"כ לא יטול, ועוד כתב בע"ש דאם נאמר שישלם, לא שבקת חיי לכל, שכולם יביאוהו לידי שבועה ויטלו כל אשר לו, ועיין בסמ"ע ס"ק כ"א.

וכתב הש"ך בס"ק ח' דאין חילוק בין מודה במקצת ובין עד אחד מכחישו והוא חשוד דשכנגדו נשבע ונוטל. ואין לומר שהעד המחייבו שבועה יפטרנו לתובע מהשבועה כדין עד המסייע, דכיון שנתחייב שבועה ע"פ העד שוב אותו עד לא יכול לפוטרו. ועיין בפעמוני זהב מה שכתב על דברי הש"ך והוסיף דא"כ נפיק ממונא ע"פ עד אחד.

ח. משנה שם מ"ה ע"א וכרבי יוסי, וכדאמרי שם רבותינו שבא"י בדף מ"ז ע"א, וכן פסק הרי"ף והרמב"ם.

ט. טור בשם רב האי גאון והרא"ש בפ"ז סי' ז', וב"י בשם ר"ת בתוס' ד"ה מתוך.

י. וכתב הש"ך בס"ק ט' דכן נ"ל עיקר מגמ' דרב נחמן עשה מעשה דיחלוקו והביא הרבה פוסקים שפסקו כן.

כ. רבינו ירוחם במישרים נתיב ל' ח"ב. והיש חולקין הוא תשובת הרא"ש כלל י"א סי' א'. וכתב הש"ך בס"ק י' דנ"ל עיקר כסברא ראשונה. ולדעת מרן כיש בתרא וכיש חולקים.

דא"כ כל אחד יעסוק עם החשוד, וישבע ויטול. ויש חולקין.

ח"מ סימן צב סעיף יא

יא. יב. נתחייב החשוד שבועת היסת אין שכנגדו נשבע ונוטל^ל, אלא הרי הנתבע נפטר בלא שבועה, ומכל מקום מחרימין סתם^מ על מי שכפר ממון חבירו ואינו משלם לו.

הגה: מיהו יכול לומר הנתבע לתובע^ה השבע וטול ואז פטור אפי' מקבלת חרם.

ח"מ סימן פז סעיף ט

עין משפט ה.

עיי' לעיל עין משפט ב

ח"מ סימן פב סעיף ב

עין משפט ו.

ב. ג. אם השטר מקויים וטוען הלוה פרעתי כולו או מקצתו, והמלוה אומר לא נפרעתי כלום, אם יש בו נאמנות אינו נאמן^ס הלוה, ואפי' אמר השבע לי אין שומעין לו וגובה בלי שבועה^ע. ומיהו אם יש בעל חוב מאוחר ממנו לא יגבה ממנו אלא בשבועה שישבע לבע"ח שלא נפרע מחובו כלום, ואינו יכול לומר לבע"ח המאוחר תשבע אתה שלא נפרעת מחובך, אבל מחרימים סתם על מי שידוע שהוא פרוע ומשביעו בחינם, ואפי' אם יש בו נאמנות מפורש לראשון שהוא מאמינו כנגד בעל חוב

ל. רמב"ם שם הלכה ז'. משבועות מ"א ע"א ומפרש שם בגמ' דתקנה לתקנה לא עבדינן.

מ. חרם סתם ולא מפורש טור מרבינו ישעיה. והקשה הסמ"ע בס"ק ל' למה פטרוהו מחרם מפורש כיון שאם לא היה חשוד היה חייב שבועה, ולפחות יקבל עליו חרם מפורש.

נ. והתובע יכול לומר לא אשבע רק אטיל חרם סתם, סמ"ע ס"ק ל"ב. ואף דבדרבנן לא מפכינן בנחשד, היינו שאין ביד מהפכין בעל כורחו, אבל אם הנתבע מעצמו רוצה יכול להפך עליו.

ס. בעה"ת שער כ"ו ח"א סי' ז' בשם תשובות הרמב"ן סי' ל"א.

ע. ואפי' כתוב נאמנות בסתם פטור משבועה סמ"ע ס"ק ח'. שלזה האמינו דאם בשבועה אף בלא נאמנות מלוה נשבע על שטרו ונוטל כמבואר בסי' ע"א.

מאוחר, אע"פ כן צריך לישבע לבע"ח המאוחר הנ"ל.

ב. ד. אם אין נאמנות בשטר, כל זמן שלא יטעון הלוה השבע לי שלא פרעתיך אין משביעין למלוה, אלא אומרים ללוה שלם, ואם טען השבע לי שלא פרעתיך משביעין אותו בנקיטת חפץ ויטול, ובלבד שיטעון הלוה ברי שהוא פרוע, אבל אם בא בטענת שמא לא משביעין למלוה כלל, אפי' אם גם המלוה משיב איני יודע^פ אם הוא פרוע.

הגה: ה. היה השטר על זמני פרעון מחולקים, ולאחר שעברו חלק מהזמנים, אמר הלוה פרעתיך הזמנים שעברו, והנחתי לך השטר בשביל הזמנים העתידים, והמלוה אומר שלא נפרע ממנו כלום, הרי המלוה נשבע ונוטל^ז שהיה לו לכתוב שובר.

ח"מ סימן פד סעיף א

עין משפט ז.

א. הפוגם שטרו אינו נפרע אלא בשבועה כעין של תורה^ק, ואע"פ שלא

פ. ואם המלוה טוען איני יודע, והלוה טוען בברי שפרוע, אינו גובה, אבל כאן בשניהם שמא המלוה גובה שטרו בלי שבועה כלל. סמ"ע ס"ק י"ד וש"ך ס"ק ט' ועיין בסי' נ"ט.

צ. והוא כשטוען ישבע לי, שאל"כ נוטל בלא שבועה סמ"ע ס"ק ט"ז.

ק. משנה כתובות פ"ז ע"א. והשבועה כעין של תורה כמו בכל שבועת המשנה, וכמו שכתב הרא"ש בשבועות פ"ז סי' א'.

ובגמ' שבועות מ"א הטעם שהטילו חכמים השבועה על המלוה משום שהפורע רגיל לדקדק, והנפרע אינו רגיל והטילו עליו שבועה כדי שידקדק סמ"ע ס"ק ב'. וכתב הב"י בשם הרשב"א דאם המלוה אומר פרעון ראשון אני זוכר והשאר איני יודע, הלוה פטור, והמלוה חייב להחזיר לו השטר או המשכון ועיין בסי' נ"ט וסי' ע"ב סעיף כ"ד, וסעיף י"ד שם בהגה"ה, סמ"ע ס"ק ג'.

טען הלוח **ר** השבע לי, ואפי' היו עדים **ש** בשעת מקצת הפרעון, שי"ל דאם פרעו לכולו היה צריך ג"כ לפרוע הנוטר בעדים, ואפי' כתב לו שובר **ה** על הפרעון החלקי, שי"ל דאם פרעו לשאר היה ג"כ כותב לו שובר. ואפי' דיקדק המלוה **א** לצרף בחשבונו אפי' פחות משה פרטה, בכל זה כיון שנפגם השטר מהסכום הנקוב בו, והלוח טוען שפרע גם השאר בינו לבינו, ובלי שובר, המלוה אינו נוטל אלא בשבועה.

אבל אם יש בשטר נאמנות **ב**, אפי' שלא פירש לו בין בכולו בין במקצתו הוא מאמינו, נוטל בלא שבועה.

ח"מ סימן פב סעיף ו

עין משפט ז"ט.

ט. היה המלוה תלמיד חכם אין משביעין אותו **ג** ואין מגבין אותו, אבל אם תפס משל הלוח אין מוצאין מידו **ד**, ואם לא תפס והוא מעצמו

ר. ואע"פ שלא טען הלוח. משבועות מ"א ע"א, ואם פגמו בנו לא ישבע כ"כ בעה"ת שער ב' חלק א' ס"ו מירושלמי כתובות פ"ט הלכה ז' שהתקנה שהתקינו בו ולא בבנו סמ"ע ס"ק א', ולדעת הש"ך בס"ק א' גם בפגמו האב בנו צריך לישבע, ולא אומרים אין אדם מוריש שבועה. ועיין נתיבות ס"ק א'.

ש. בעיא בגמ' שם כתובות ולא איפשטא, וכתב הרא"ש פ"ט סי' כ"ג הלכך לא תפרע אלא בשבועה.

ת. מבעה"ת שער כ"א ח"ד ס"ג.

א. בעיא שם בגמ' ועלתא בתיקו וקימ"ל בממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע.

ב. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל פ"ז סי' ה'. ועיין בסי' ע"א.

ג. כמסקנת הגמ' בשבועות מ"א ע"א, ולדעת הרמב"ם כתב בפעמוני זהב דה"ה בפוגם שטרו אם הוא ת"ח אין משביעין אותו, ועוד כתב דכל זה בשבועת המשנה שצריך לישבע לפני הגבייה, אבל אחר הפרעון יכול הלוח להשביע אפי' לת"ח שבועת היסת, וכן כתב הט"ז.

ד. כתב הסמ"ע בס"ק כ"ב כדברי הטור ובעה"ת דאין חילוק בתפס בין ת"ח לשאר אדם, אלא שאם פיקח הלוח וטוען שהמלוה ישבע לו שלא פרעו ויטול או יחזיר לו השטר כדי שלא יתפוס משלו היום או מחר בזה שומעין לו, אבל אם המלוה ת"ח לא מזדקקין לו גם לזה אלא אם רוצה מחזיק בשטר וכשימצא לתפוס משל הלוח יחזיקנו בידו בלא

רוצה לישבע, כטענת הלוח שישבע לו שלא פרעו, כדי לגבות את שלו שומעין לו.

דף מא:

עין משפט א. חו"מ סימן ע סעיף א

א. אסור להלוות ה' בלא עדים, ו' אפי' לתלמיד חכם אלא אם הלוחו על המשכון, והמלוה בשטר ז' משוכח יותר.

ב. המלוה את חברו בעדים, ה' בלא קנין ובלא שטר אין צריך לפורעו בעדים אלא נאמן בשבועת היסת לומר לו ט' פרעתיו.

שבועה, ואף שהמחבר סתם כאן, בסי' פ"ז סעיף י' לא חילק בין ת"ח לשאר אדם בתפס. ועיין בש"ך ס"ק י"ז.

ובנתיבות בחידושים ס"ק ח' הביא בשם התומים דבאדם דעלמא הגם שאם תפס אין מוצאין מידו, מ"מ מנדין אותו ע"ש.

ה. והמלוה בלא עדים עובר משום לפני עיוור וגורם קללה לעצמו. והוא ממציא ע"ה והקללה שחביריו של המלוה יאמרו שתובע מה שאינו חייב לו ויקללוהו. סמ"ע ס"ק א' וש"ך.

ו. והגם שת"ח מסתמא לא יכפור מ"מ חוששין שמא מחמת טרדת לימודו ישכח כ"כ בסמ"ע ס"ק ב'.

ז. לפי שנזכר בו סכום ההלוואה משא"כ במשכון, וא"כ ה"ה לכתב יד, ובמהרשד"ם כתב דוקא שטר ולא כתב יד, כ"כ הש"ך בס"ק ב'. ולפ"ז מה שסומכים היום לכתוב בכת"י ולפעמים גם בלי זה צ"ל אולי שהמלוה גומר בדעתו שאם יכפור לו הוא מוחל לו על ההלוואה ולא יהיה לו עליו שום תרעומת כלל. אולם בשו"ת יבי"א ח"ז חו"מ סי' ז' כתב שמה שנהגו להלוות כסף לחבריהם בלא עדים אין להם על מה שיסמוכו עי"ש.

ח. דאם קיבל בקנין הוי כשטר דכל קנין לכתובה עומד ואינו יכול לטעון פרעתי אלא בעדים. כ"כ הב"י בשם התרומות, והמרדכי בפ"ק דכתובות, וי"ח דנאמן לומר פרעתי גם בקנין בלא שטר. והש"ך פסק כדעת המחבר דאינו נאמן לומר פרעתי נגד עדי קנין.

ט. והוא משבועות מ"א ע"ב ובתרא ק"ע ע"א, וכך פסקו התוס' שם והרי"ף והרא"ש, והרמב"ם בריש פ' י"א.

וכל מקום שנאמן לומר פרעתי נאמן לומר מחלת לי, אע"פ שהמחילה טענה גרועה היא, כ"כ המרדכי בפ' השותפין והרמ"א.

עין משפט ב.ג.

חור"מ סימן ע סעיף ג

ג. ד. אמר לו י' אל תפרעני כ' אלא בעדים, בין שאמר לו כן בשעת ההלואה או אחריה, ל' צריך לפורעו בעדים, והמלוה גובה ממנו מ' בלא שבועה אם י' אמר עברתי ופרעתי לך בלי עדים.

ג. ה. אם אמר פרעתיך בעדים אבל הלכו למדה"י או מתו. הרי זה נשבע הלואה היסת ונפטר, וה"ה אם אמר לו אל תפרעני אלא בפני ת"ח או בפני רופאים וטען פרעתיך בפניהם והלכו להם למדינת הים או מתו הרי זה נשבע היסת ונפטר.

עין משפט ד.

חור"מ סימן ע סעיף ד

ד. ו. אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני, ואמר לו פרעתיך בפני

י. משנה שבועות ל"ח ע"ב. בין שאמר לו כן בשעת ההלואה או אחריה, כן כתב הרמב"ם בפ' ט"ו מהלכות מלוה וכדעת רבו הר"י מיגש, ואפי' לא קיבל עליו הלואה התנאי מהני דעבד איש לזה לאיש מלוה, וכן כתב הרשב"א והרמ"ה. וה"ה והר"ן פירשו משום שכל שאמר לו אל תפרעני אלא בעדים, אין הלואה עשוי לפורעו בלא עדים, ואם יטען פרעתיך בלא עדים אנן סהדי שהוא משקר.

כ. ובענין שאמר לו כן בפני עדים, שאם לא כן נאמן לומר פרעתי בלא עדים במיגו שלא אמרת לי אל תפרעני אלא בעדים. כ"כ הסמ"ע.

ל. והש"ך בס"ק י' כתב דאם הלואה מחה בשעת ההתראה אפי' בשעת ההלואה, נאמן לטעון פרעתיך בלא עדים, רק אם נתחייב ע"פ ב"ד והתירה בו אל תפרעני אלא בעדים בזה אינו נאמן לומר פרעתיך, ועיי' בנתיבות ס"ק ו'.

מ. לפני הפירעון, אבל אחרי שפרעו יכול הלואה להשביעו היסת, כ"כ הש"ך.

נ. ולא נאמן במיגו שפרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים או מתו, דזה מיחזי כשיקרא שיאמרו שהרוצה לשקר ירחיק עדותו, ועוד שהוי מיגו במקום חזקה דודאי לא פרעו בינו לבינו כיון שראה שהמלוה מקפיד בזה, נתיבות ס"ק ז'.

ס. והש"ך בס"ק י"ד כתב דהמוחזק יכול לומר קים לי כהרי"ף דס"ל דאינו נאמן, אם לא שהתנה עמו אל תפרעני אלא בעדים והלואה מיחה בזה, שנאמן לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה"י או מתו, אבל לגבות מיורשים אינו גובה לכו"ע. ואם יש עד אחד שפרעו המלוה חייב שבועה. נתיבות ס"ק י'.

אחרים, אם באו אותם אחרים ^ע והעידו שפרעו בפניהם פטור. ואם מתו או הלכו להם למדה"י ^פ אינו נאמן.

ואם אמר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני שאמרת והלכו להם למדינת הים או מתו ^צ נאמן בשבועה.

ד. אם אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ומודה שעדיין לא פרעו, אך אומר לא אפרעך אלא בפני פלוני ופלוני אין שומעין לו אלא פורעו ^ק בפני בי"ד, וכותבים לו שפרעו בפניהם.

עין משפט ה. חו"מ סימן ע סעיף ה.

ה. ח. אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ופרעו בינו לבינו ונאנסו המעות, והמלוה ^י אומר בתורת פיקדון קיבלתים עד שיבואו אותו

^ע. הטעם שאנו אומרים שלא ייחד עדים כדי לפסול עדים אחרים אלא כדי שלא ישקר הלוח לומר פרעתיך בפני אנשים אחרים שיודע שהלכו למדינת הים או כבר מתו כ"כ הסמ"ע. והש"ך כתב דזהו לשיטת הרמב"ם והמחבר שנאמן לומר פרעתיך בפני עדים ומתו, אבל לדעת הרי"ף שהביא הש"ך בס"ק ט"ז שאינו נאמן לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים או מתו, ע"כ היה בכוונתו כאן של המלוה לפסול כל עדים אחרים וע"כ אף שמעידים האחרים שפרעו בפניהם לא נאמנים לפוטרו, והש"ך כתב שבכה"ג צריך שהמלוה יאמר שממקום אחר נפרע ע"י עדים אחרים, ואפי' אותם עדים יאמרו על חוב זה אינם נאמנים, אבל בלי זה שהמלוה אינו מודה שהיה חוב אחר גם להרי"ף א"א להחזיק עדים האחרים לשקרנים ע"ש נתיבות ס"ק י"א. ומיהו המלוה יכול לומר שעל חוב אחר קיבלם, כ"כ הרמ"א ממרדכי, ובפרעו סתם, כך הוסיף הנתיבות בס"ק י"ד.

^פ. ואם אמר לו פרעתיך ביני לבינך אחרי שכבר מתו אותם עדים שייחדת כי לא היה אפשר לקיים התנאי, כתב הט"ז דבזה נאמן, אך בנתיבות העיר דצ"ע הרי יכל לפרעו בפני בי"ד. ואם הביא עדים אחרים שראו שפרעו בפני אותם עדים שייחד מהני, ש"ך.

^צ. ולדעת הרי"ף אינו נאמן, ואפי' מת המלוה, הלוח חייב לשלם.

^ק. כ"כ הטור בסי' ע"א בשם רבינו ישעיה דהגם שהתנה ששאר עדים לא יהיו נאמנים על בי"ד לא התנה. ועיין בנתיבות ס"ק ט"ו.

^ר. משמע דאם המלוה אומר בשעת קבלת במעות שלשם פיקדון מקבלם נאמן, ואע"ג דפרעון בע"כ הוי פירעון סמ"ע ועיין בט"ז. ועיין בסוף סי' ק"כ.

פלוני ופלוני ותובע שיחזור לפורעו והלוה אומר בתורת פירעון מסרם, אין בדברי המלוה כלום מאחר שמודה שקיבלם.

ח"מ סימן ע"ט סעיף א

עין משפט ו.

א. טענו מנה הלוייתך^ש, וכפר בבי"ד^ת ואמר להד"ם, ובאו שנים שלוח מנה ופרעו, והמלוה אומר לא נפרעתי, הרי זה חייב לשלם^א.

הגה: דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי, ונאמן על עצמו יותר מק' עדים^ב, ומה שאומר לא לוח הרי הוכחש בעדים, ואין המלוה חייב שבועה שהרי הוחזק כפרן^ג.

ב. גם אחר שפרעו, אם חזר ותבע הלוח למלוה ואומר לו פרעתיך שני פעמים, אין המלוה נשבע לו אפי' היסת^ד.

וכן אם הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, ואמר הלוח לא היו דברים מעולם וזה אינו כתב ידי, אם הוחזק שזה כתב ידו בבי"ד, או שבאו

ש. רמב"ם פ"ו מהלכות טוען הלכה ג', משבועות מ"א ע"ב ורכבא שם.

ת. ואם כפר מחוץ לבי"ד מבואר בסעיף ט', וכתב הריב"ש סי' שנ"ד דאף שהעדים העידו בבי"ד אחר, נעשה הוחזק כפרן. סמ"ע ס"ק א'.

א. ואפי' אמר אחר שבאו העדים פרעתי קודם, מ"מ שוב אינו נאמן, דכבר הוחזק כפרן והודה שלא פרע באומרו לא לויתי בבי"ד, והעדים מעידים שלוח ש"ך ס"ק ב' ודלא כהמבי"ט בח"א סי' ט"ז.

ב. ולכן אינו יכול להשביעו אפי' היסת אח"כ, דאם רק ע"פ עדים היה יכול להטיל עליו היסת. אבל כיון שהודאתו עדיף מעדים, א"א לחייבו שבועה סמ"ע ס"ק ב'.

ג. ואם טען אח"כ פרעתי, ג"כ אינו נאמן שכבר הוחזק כפרן לדבר זה, ש"ך ס"ק ג'. וע"כ אין משביעין המלוה אפי' היסת שהרי הודה שלא פרע, ועדים מעידים שלוח, סמ"ע ס"ק ד'.

ד. בעיר שושן כתב הטעם משום שהוחזק כפרן, וכתב הסמ"ע דלא דק דא"כ מדוע לא ישביעו היסת אחר הפרעון, אלא הטעם דאף שלא הוחזק כפרן, אין משביעין אותו מטעם שכבר הודה שלא פרעו מתחילה. ואיך יטעון עליו עתה שכבר פרעו מתחילה, סמ"ע ס"ק ד'.

עדים שהוא כת"י, הרי הוא הוחזק כפרן ^ה ומשלם.

עין משפט ז.

חור"מ סימן עט פעיף יא

יא טז. אמר לו מנה הלוייתך בצד עמוד פלוני, והשיבו לא עברתי בצד עמוד פלוני מעולם, ובאו עדים שעבר בצדו אבל לא ראו שהלוהו, לא הוחזק כפרן ^י דזו מילתא דלא רמיא עליה דאיניש ולא אדעתיה. אבל אמר לו פרעתוך בפני פלוני ופלוני, ובאו אותם פלוני ופלוני ואמרו להד"ם נתבאר בסי' ע' בסעיף ב' ^ז.

חור"מ סימן קמו פעיף ג

ג. גם אם העדים שמחה בפניהם יאמרו שלא אמרו לשום אדם המחאה ג"כ הוי מחאה ^ח כיון שמיחה כראוי וסמך עליהם שיאמרו לאחרים, ואפי' אמר לעדים שמיחה בפניהם אל תאמרו לו ^ט, או שהם אמרו מעצמן לא נאמר לו ג"כ הוי מחאה, ואפי' אמרו לא נוציא דבר זה מפינו הוי מחאה דמילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר ולא אדעתיה. אבל אם הוא אמר להם לא יצא דבר זה מפיכם ^י, לא הוי מחאה.

ה. רמב"ם שם הלכה ג'. ובא ללמדנו דאפי' בכתב ידו נעשה הוחזק כפרן, סמ"ע ס"ק ה'.

ו. שבועות ל"ד ע"ב כדאמר ליה רבא לרב נחמן.

ז. ועיין במש"כ לעיל בסי' ע' אותיות ו'-ח'.

ח. כ"כ התוס' ב"ב מ' ע"א. והרא"ש.

ט. שהרי לא הזהירם רק שלא יאמרו לו, אבל לאחרים לא הזהירם וע"כ הוי מחאה. סמ"ע ס"ק ה'.

י. שם בגמ' ל"ט כדאמר רב זביד. ובהזהיר אותם שלא יצא דבר זה מפיהם שלא הוי מחאה אף אם עברו ואמרו לו למחזיק המחאה, ושהמערער אמר להם שלא יצא דבר זה מפיהם הוי חזקה. כ"כ הש"ך ס"ק ג'. ובביאורים כתב דאפי' לא אמרו למחזיק שצויה אותם שלא יצא דבר זה מפיהם ג"כ לא הוי מחאה, כיון דלא הוי מחאה וזה דומה לשני עדים שאומרים בשקר למחזיק שפלוני מיחה והוא לא מיחה דלא הוי חזקה. נתיבות ס"ק ד' בחידושים.